

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

ITEM DE EADEM S. CRVCIS INVENTIO

NE, EX LIB. II. CAP. I. ECCLESIASTICAE HISTORIAE

Sozomeni: cui planè consentanea scribunt Socrates lib. 1. cap. 13. Theodoritas lib. 1. cap.

18. & Rufinus lib. 10. cap. 7. & 8. Ecclesiasticae Historiae. Descripsimus autem hanc ex versione doctissimi viri Iohannis Christophorsoni.

V M iam Cōcilium Nicenum venisset ad exitū, & sacerdotes omnes domum reuertissent; Imperator supra modū ideò lætatus est; quòd Ecclesiam vniuersam de doctrina fidei consentientem videret. Atq; vbi pro episcoporū cōcordia, pro se, pro liberis, pro Imperio deniq; Deo gratias egisset, templū Hierosolymis circiter locum, qui dicitur Caluaria; ad honorem Dei illustrandum edificare instituit. Per idem ferè tempus Helena Imperatoris mater venit Hierosolymā; cū precandi causa; tum sancta Ma loca visendi. Quæ quoniam pio animo erga religionē Christianam erat affecta; visa est sibi operæ precium factura; si lignū Crucis venerāda inuenire posset. Verū neq; illa, neq; diuinū Domini sepulcrum, tam facile repertū erat. Nam veteres Gentiles, qui Ecclesiam persecuti fuerant, quoniam Christianam religionem, recens iam ortam, concidere comprimereq;e omnibus opibus viribusque laborabant, idcirco eum locum, ingenti aggere supra iniecto obruerunt, inq; maiorem altitudinem, vti etiam nūm apparet, erexerunt. Quinetiam vniuerso loco tum sepulcri, vnde Christus resurrexit, tum Caluaria; muro vndique circumdato, eum pro suo abitratu exornare ceperunt; Nam primū sternunt lapidibus, deinde fanum Veneris supra extruunt; postremò simulacrum in eo statuunt; ad eum sanè finem, vt & qui Christum in eo loco adorarent; Venerem viderentur colere, & temporis diuturnitate vera causa, cur homines eum locum venerarentur, veniret in obliuionem; quippe cū Christiani neque eò turò ipsi accedere possent, neq; alijs indicare auderent; sed contrā, omnibus pro certo confirmaretur, in eo loco aliud esse nihil; præter fanum Gentium & Veneris statuum.

At verò tandem locus erutus est, & error, in quo stabiliendo tantoperè laboratum fuerat, manifestò depræhensus, indicio, vti quidam memorant, Hebraei cuiusdam versus Orientem habitantis, qui à viro quodam scripto admonitus, locum commonstravit; sed quæ verior est opinio, monstratione Dei Opt. Max; qui signis quibusdam & somnijs homines ad loci memoriam excitauit. Nam res diuinæ, mea quidē sententia, humano indicio non egent, cū Deo visum sit eas patefacere. Itaque vt primū locus ille Imperatoris mandato fuit perpuratus, in profundo quadam in parte illius antrum, vnde Christus resurrexit, emerit; in altera autem parte eiusdem loci tres intentæ sunt cruces, & aliud ligniculum separatim, quod tabule gessit similitudinem, verbis & literis non Hebraicis solū, verū etiam Græcis & Latinis inscriptum; quæ verba ac literæ non aliud complectebantur, quàm Iesum Nazarenum regem Iudæorum. Hæc ipsa verba, sicut in sacro Euangeliorum libro commemoratum est; mandato Pilati Præsidis Iudææ, supra caput Christi scripta fuerunt. Cæterū adhuc erat perdifficile, Crucem Domini à reliquis duabus internoscere discernereq; præsertim cū non illius modò inscriptio ab ea diuisa distractaque esset, verū etiam ipsæ tres cruces promiscuè proiecte, ordine earum, vt est verisimile, eo tempore, quo corpora illis suffixa ablata erant, penitus confuso & perturbato. Nam cū milites Iesum in cruce mortuum reperissent; eum inde sublatum, primū vti literis sacris proditum est; sepeliendum tradiderunt. Deinde quò latronibus vtrinque suspensis mortem maturarent, eorum crura confecerunt; Postremò cruces nullo ordine, aliam alio in loco, proiecerunt. Nam quid curæ putes illis fuisse de crucibus ordine, quo prius erant, reponendis, præsertim cū singuli festinarent domum antè redire, quàm aduersperasceret; & non ducerent operæ precium, in crucibus hominum per vim intersectorum, ordine collocandis aliquid temporis consumere? Quare cū diuinum Crucis Dominicæ lignum hac de causa adhuc etiam ignotum esset; & diuiniore quodā, quàm quod sit in humana situm potestate, egeret indicio; eiusmodi quiddam accidisse constat:

Nobilis quædam mulier Hierosolymis in morbum grauissimum, eumque planè insanabilem fortè inciderat; ad quam in lecto decumbentem Macarius Episcopus Hierosolymorum, sibi Imperatoris matre & alijs, quos ipse circum se habebat, assumptis

venit: atque ut primum precatus est, dederatque inspectantibus istud signum, nimirum eam esse Domini Crucem, quæ mulieri adhibita, morbo illam liberaret. Singulas cruces allatas mulieri admovit. Verum duabus illarum apposis, factum quidem ineptum & planè ridiculum visum est: quippe mors nihilo minus mulierem erat iam iam occu-

*C*us Domini
ni fat at fe-
m m m mo-
ribus dam,
itè que mor-
tuam.

Zach. 14.

patum: Sed simul ut tertia itidem fuit ei adhibita, derepentè aperuit oculos, & collectis viribus, extemplo è cubili sana exiit. Fertur item, mortuum Crucis virtutis simili ratione ad vitam reuocatum. Huius autem Crucis salutaris, iam tum inuentæ, maxima pars adhuc etiam Hierosolymis in capsâ argentea custoditur: reliqua verò ab Imperatrice ad filium Constantinum deportata est. Quòd ad clauos attinet, quibus corpus Christi confixum erat, memorant Imperatorem ex illis sibi confecisse galeam & frænum equi, ut scriptum est à Zacharia propheta; & à quo prædictum, quòd in tempore isto illud, quod sit in frænum equi; (his enim ferè verbis vitur propheta) sanctum esset Domino omnipotenti. Ista quidem ut olim præcognita à sanctis Prophetis præuisa que fuere; sic postea factis planè admirabilibus tum confirmata; cum Deo tempus visum est eiusmodi rebus opportunum. Neque certè tantoperè mirandum, præsertim cum ipsi Gentiles ingenuè fateantur hoc esse Sibyllæ carmen?

*Carmen Si-
byllæ de Cru-
ce Christi.*

O lignum felix, in quo Deus ipse pependit.
Istud enim ita esse, nemo, etiam si acri studio contrà pugnare voluerit, pene negabit. Quare & lignum crucis, & eius veneratio à Sibylla præsignificata est. Sunt hæc quidem à nobis, sicuti accepimus, commemorata: quandoquidem ea ex viris, qui illa accuratè norint, & ad quos eorum cognitio à patribus ad liberos successione quadam deriuata, peruenit; & qui eadem ipsa pro facultate literis prodere posterisque relinquere studuerint, audiuius.

DIVI EPHRÈM SERMO DE SANCTA ET VIVIFICA CRUCE.

*Galat. 6.
Nota ritum
antiquita-
tis.*

NOS Christiani à Gentilibus ac Iudæis declinemus; postesque nostros preciosa ac viuifica Cruce coronemus; dicentes cum Apostolo Paulo; Mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Pingamus in ianuis, atque in frontibus nostris, & in ore, & in pectore; atque in membris omnibus; viuificum signum. Armemur insuperabili hac Christianorum armatura. Ea enim victrix est mortis, fidelium spes, lux orbis terræ, paradisi referatrix; profligatrix hæreseum, monachorum adminiculum, firmamentum fidei, magna salutarisque custodia; & gloria perpetua Orthodoxorum in æternum. Hanc, ó Christiane, armaturam diebus singulis & noctibus, horis atque momentis, in omni loco circumferre non desinas, nihilque sine ipsa perficias: sed siue dormias, siue iter agas, siue euigiles, siue operi insistas, siue manduces, siue bibas, siue maria nauiges, siue transmittas flumina, hæc te lorica circuntege, membraque tua omnia salutari signo exorna, atque circunsepi; & non accedent ad te mala. Hoc enim signo conspecto, aduersariæ potestates contritæ trementesque recedunt. Crux ipsa Christi veraciter sanctificauit orbem; fugauit tenebras; lucemque reuexit. Hæc eliminauit errores, viamque monstrauit. Hæc ab Ortus Solis & Occasu, à Septentrione & Meridie collegit gentes; atque in vnam Ecclesiam, in vna fide, sub vno capite in charitate connexuit. Hæc Orthodoxorum inexpugnabilis murus est.

*Efficacia fi-
gni S. Cru-
cis.*

Quod os, quæ labia, quæ lingua dignè pro merito laudare poterit victricia arma æterni Imperatoris nostri Christi? Crux Caluarie in loco defixa, mox vitæ nostræ felicissimum botrum sine opere humano pullulauit. Hoc denique, preciosissimo ligno, Christus Deus noster inferni voracissimum dirupit ventrem, nimisque patulum diaboli obstruxit os. Eo conspecto, contremuit mors; omnesque, quos à primo homine vsque ad id temporis sub ditione sua tenuerat vinclos, dimisit. Crucis armis accincti sancti Apostoli, omnem inimici calcauerunt virtutem? Hac se thoracis vice munientes milites Christi, beatissimi martyres, omnes artes & inuentiones, atrocitatesque tyrannorum superarunt. Hanc baiulantes sancti monachi seculo valesciantes; summo cum gaudio & alacritate in solitudinibus, & montibus, & speluncis, cauernisque terræ sibi sedes elegerunt. O ineffabilem immensamque bonitatem benignissimi Dei; qui tam magna, tamque præclara munera, humano generi Crucis indulsit vexillum. Hæc autem sancta Crux rursus in consummatione seculi, cum secundus

dux illuxerit Domini Saluatoris aduentus, prima, cum gloria ingenti & Angelicorum exercituum infinita multitudine, apparebit in celo; inimicos quidem terrens ac vexans, fideles autem illuminans atque lætificans, aduentumque caelestis Imperatoris annuncians.

De preciosissima & viuifica, diuinaque Cruce hæcenus diximus; etsi plura hæc dici poterant, ac fortasse deduerant.

IN LAUDEM SANCTÆ ET VIVIFICÆ CRVCIS SERMO BEATI IOHANNIS DAMASCENI. LIB. III.

cap. 12. de Orthodoxa fide.

SERMO Crucis, ijs qui pereunt, stultitia est; nobis autem, qui salute respiramus, virtus Dei est. Nam spiritualis omnia diiudicat. Anima vero homo non suscipit ea, quæ spiritus sunt. Stultitia enim ijs, qui fidem non suscipiunt, & bonitatem & omnipotentiam Dei non existimant, sed humanis & naturalibus cogitationibus diuina scrutantur. Omnia namque Dei sunt super naturam; adhuc & super sermonem & mentem. Quis enim cogitauerit, quo pacto ex nihilo ad esse, & cuius gratia deduxerit Deus vniuersa? Si naturalibus cogitationibus inuenire voluerit, non apprehendet. Animalis enim est hæc indagatio, & dæmoniaca. Si quis verò fide manuductus, bonitatem, omnipotentiam, veritatem, sapientiam, iustitiam & diuinitatem cogitet, inueniet omnia leuia, & plana, & viam rectam. Sine enim fide impossibile est saluari: nam fide omnia, & humana, & spiritualia, constant. Neque enim agricola sine fide incidit terræ sulcum, neque mercator paruo ligno suam ipsius animam infano maris pelago committit: non nuptiæ fiunt, aliud quicquam in vita sine fide. Fide intelligimus, ex nihilo ad esse omnia Dei virtute deducta esse: Omnia & diuina, & humana, fide dirigimus: Fides autem est inscrutabilis consensus.

Omnis igitur actio & miraculifera operatio Christi, maxima, diuina & summè admiranda: omnium tamen admirabilissimum, est preciosa ipsius Crux. Per nullum enim aliud mors primæ parentis destructa est, & primi parentis peccatum solutum, infernus spoliatus, restituta donata, virtus nobis contemnendi præsentia, mortemque ipsam elargita, ad antiquam beatitudinem regressio reparata, porta paradisi patefacta, natura nostra in dexteris Dei sedens, filij Dei & hæredes nos facti, nisi per Crucem Domini nostri Iesu Christi. Per ipsam enim hæc omnia mirificè sunt impleta. Nam quicumque baptizati sumus in Christo, vt inquit Apostolus, in morte eius baptizati sumus: & quicumque in Christo baptizati sumus, Christum induimus. Christus autem est Dei virtus & sapientia. Ecce mors Christi, id est, Crux, hypostatica Dei virtute, & sapientia circumdedit nos. Virtus siquidem Dei est verbum Crucis; aut quia potentia Dei, id est, contra mortem victoria, per ipsam nobis manifestata est, aut quia, quemadmodum quatuor extrema Crucis per medium centrum continentur & constringuntur, sic per Dei virtutem altitudo & profunditas, longitudo & latitudo, id est, omnis visibilis & inuisibilis creatura continetur.

Hæc nobis signum data est super frontem, quemadmodum Israël circuncisio. Per ipsam enim fideles ab infidelibus & distamus, & discernimur. Ipsa est scutum, & arma, & trophæum aduersus diabolum. Ipsa signaculum, vt non tangat nos exterminator, vt inquit scriptura. Ipsa iacentium erectio, stantium firmamentum, baculus debiliam, pastorum virga, conuertentium manuductio, proficientium perfectio, animæ salus & corporis, omnium malorum auersio, omnium bonorum causa, peccati destructio, arbor resurrectionis, lignum vitæ æternæ: ipsum nimirum preciosum lignum, & perquam verè venerandum, in quo semetipsum in hostiam pro nobis Christus obtulit, atque vt sanctificatum tactu sancti corporis & sanguinis, decenter adorandum. Clauique, & lancea, & indumenta, & sacra ipsius tabernacula adoranda, quæ sunt præsepe, spelunca, golgotha, Saluatoris viuificum sepulcrum, Sion Ecclesiarum propugnaculum, & similia: vt Deiparens ait Dauid: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius. Quod autem Crucem dicat, ostendit quod sequitur: Resurge Domine in requiem tuam: sequitur enim Crucem resurrectionis. Si enim amatorum desiderabilis domus, & lectus, & amictus: multo magis Domini & Saluatoris nostri, per quæ saluati sumus.

Adoramus etiam figuram preciosæ & viuificæ Crucis, tametsi ex alia materia facta

Hoc denique salutis humanæ vexillum non solum lex per quasdam typicas intelligentias & anigmata præfiguratur, sed & omnium Prophetarum oracula, & cuncta veteris instrumenti veneratur authoritas. Quæ est enim sacri eloquii pagina, quæ Crucis mysterium non redoleat? & ad hoc, quasi ad totius humanæ salutis caput atque principium non intendat? Ex quibus nimirum non ociosum credimus, si aliqua hæc testimonia, quæ Crucis mysterium inuuant, proferamus; vt per ea, quæ hæc breui sermone perstringimus, ad illa etiam, quæ tacentur, facilius intelligentiæ aditum præbeamus. Primus igitur Abraham accedat in medium; qui dum immolare Deo filium voluit, cuncta per se per ordinem passionis Dominicæ sacramenta signauit. Sicut enim Abraham, qui Pater excelsus dicitur, vnicum & dilectum filium offerre Deo non dubitauit? ita & summus Pater vnicum dilectumque Filium pro nobis omnibus tradidit? Et sicut Isaac ipse sibi ligna portauit, quibus erat imponendus; ita quoque Christus Crucis suæ gestauit in humeris lignum, in quo erat pro nostra salute passurus. Duo autem serui illi procul dimissi, Iudæos significant? qui cum seruiliter viuerent, & carnaliter saperent, non intellexerunt altissimam paupertatem Christi; atque ideo non ascenderunt in montem, locum videlicet sacrificij. Cur autem duo serui, nisi quia peccante Salomone, ex vna Israëlita plebe duo facti sunt populi? Quibus vtrisque sæpe per Prophetas dicitur; Auerfatrix Israël, & præuaricatrix Iuda. Asinus autem ille, quo tunc utebatur Abraham, insensata erat stultitia Iudæorum. Illa planè bruta stultitia omnia sacramenta portabat, quæ tamen quid ferret, velut irrationale animal, ignorabat. Iam verò quid est, quod dictum est eis; Expectate hæc cum asino? postquam autem adorauerimus, reuertemur ad vos? Audi Apostolum; Cæcitas, inquit, ex parte Israël facta est, vt plenitudo gentium intraret; & sic omnis Israël saluus fieret. Quid est enim, quod dicitur; Cæcitas ex parte Israël facta est? Hoc est videlicet; Expectate hæc cum asino? Vt plenitudo gentium intraret? hoc est; Postquam adorauerimus. Vbi videlicet sacrificium Dominicæ Crucis impletum; per omnes gentes fuerit prædicatum. Quod autem sequitur; Et sic omnis Israël saluus fieret? hoc est? Reuertemur ad vos. Quid est autem, quod dicitur aries inter vepres hærens cornibus inuenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempe cornua habet? duo siquidem ligna inuicem componuntur; & sic Crucis speciem reddunt. Hinc est enim, quod de Christo scriptum est; Cornua sunt in manibus eius. Hærens ergo cornibus aries, Christus est crucifixus inter aculeatas & vulnificas Iudæorum iniquitates; sicut ipse per Hieremiam conqueritur; dicens; Spinis peccatorum suorum circumdederunt me populus hic. Peracto sacrificio, dicitur Abraham; In semine tuo benedicentur omnes gentes? & postquam Dominus dicit; Foderunt manus meas, & pedes meos; paulopost in eodem psalmo subicit; Reminiscetur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familie gentium; quoniam Domini est regnum; & ipse dominabitur gentium. Oblato itaque Abraham filio, & pro eo ariete immolato, appellauit nomen loci illius, Dominus videt? quia Redemptor noster, postquam in ara Crucis oblatus mortis nostræ debitum soluit, videndum se deinceps fidelium suorum obtutibus præbuit; vt nimirum redempti omnes illum iam per fidem videant, qui eatenus fidei oculos non habebant.

Verum nos, dum sacrificantem Abraham aliquanto longiori sermone prosequimur; ab alijs, quæ dicenda sunt, diutius præpedimur. Hoc nempe Crucis mysterium & Iacob figuratim expressit, cum de Christo inter reliqua verba benedictionis intulit, dicens; Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine væe pallium suum. Stola Christi & pallium, multitudo est gentium? quas tunc Dominus induit, quando sibi eas per gratiam redemptionis adiunxit; sicut per Prophetam pollicetur, dicens; Viuo ego, dicit Dominus, nisi hos omnes induam sicut vestimentum. Stolum ergo suam Dominus in vino; & pallium in sanguine væe lauit; quando sicut botrus in Crucis ligno pependit. Tunc enim ex latere eius sanguis & aqua profluxit. Sed aqua nos abluit, sanguine redemit? nimirum vt exhiberet sibi sponsam non habentem maculam, neque rugam. Crucis mysterium idem Iacob tunc etiam patenter exhibuit; quando iuniorum Ephraim Manasse primogenito præferens, in modum crucis super eos brachia permurauit? Per Crucem namque factum est, vt populus gentium, tanquam primogeniti iure prærepto, populū præcederet Iudæorum. Illud quoque, quod in Exodo legitur, ad Dominicæ Crucis refertur proculdubio sacramentum. Dixit enim Dominus ad Moysen; Projice virgam, quam in manu gestas, in terram? & proiecit; & versa est in colubrum.

- Expavit ilico Moyses, & fugit. Et ait illi Dominus: Apprehende caudam eius? & apprehendit, factusque est iterum virga. Cuncti liquidò nouimus, quia serpentis suavitè homini mortem. Ergo mors à serpente. Quis autem virga, nisi Christus, de quo Propheta dicit: Quia egredietur virga de radice Iesse? Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expavit & fugit: quia suspensio in Cruce, vel moriente Domino, omnis ille Apostolorum numerus tremefactus expavit, & à certè spei ac firmæ fidei soliditate recessit. Quia verò cauda, extrema pars corporis est, quid nisi finem Dominicæ significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, & nihil in virga vltra serpentis apparuit: quia completo Dominicæ passionis, Crucisque mysterio, & fidelis quisque tunc ad fidem redijt, & Christus, consumpta morte, id ipsum in se, quod fuerat, per resurrectionis gloriam reparauit.
- Exod. 12.** Iam verò quid est, quòd Israëlita plebs postibus domorum de sanguine agni iubetur imponere? nisi vt nos præfiguret Crucem Christi, qui verus est agnus, in fronte portare? Ad vesperam siquidem immolabatur agnus, & in xespera mundi passus est Christus. Liniuntur vtrique postes, ne vastator Angelus audeat inferre perniciem? & nos Crucis vexillum in corde gestamus & fronte, ne repentinus hostis irruens, valeat auferre salutem. Vnde & securi canimus: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Quod tamen securius digniusque cantamus, si rubro iam mari transmissio, & hoste demerso, tympanum cum Maria Moysi sorore deferimus. Quid est autem tympanum portare? Audi Dominum dicentem: Qui vult venire post me, abneget semetipsum? & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Qui enim carnem suam cum vitij & concupiscentijs crucifigit, qui membra sua, quæ sunt super terram, abstinendo mortificat, ille verè cum Maria tympanum portat, quia semetipsum à noxijs terrenæ voluptatis humoribus aridum seruat. Iuxta rationis igitur consequentiam, & hinc tympanum Crucis mysterium non obscure designat. Præterea & illud non inconuenienter occurrit, quòd videlicet Israëliticus populus in Marath aduersus Moysen murmurat, vociferans scilicet, non se posse reperire, quod bibat. Tunc ostendit Moysi Dominus lignum? quod cum ille misisset in amarissimas aquas, in dulcedinem protinus sunt conuersa. Quid enim amaræ illæ aquæ, nisi occidentis literæ, & Auræ atque inspidæ legis speciem tenent? Scriptum est enim: Constituit populo suo Dominus legem & iudicia, & tentauit eum. Et alibi: Ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in quibus non viuunt. Cui tamen legi si confessio Crucis & Dominicæ passionis mysterium copulatur, protinus quod amarum fuerat, in spiritualis intelligentiæ dulcedinem vertitur.
- Exod. 15.** Notandum autem iuxta veritatem historiæ, quòd aqua in dulcedinem versa, subinde populus venit in Helim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Quid enim duodecim fontes, nisi duodecim sunt Apostoli, quos Dominus ad hoc constituit, vt arida & squalentia humani generis pectora, suæ prædicationis inundationibus irrigarent? Quid verò septuaginta palmarum arbores, nisi totidem sunt Discipuli, quos ante faciem suam idcirco misit, vt per eos victoria suæ palmas mundus agnosceret? Et certè satis congruè videtur consequentium rerum ordo dispositus, vt primò populus duceretur ad literam legis, à qua nimirum, dum amara fuit, transire non potuit. At postquam est per lignum vitæ dulcis effecta, & intelligi spiritualiter cœpit, ilico Dei populus de veteri testamento ad Apostolicos fontes & palmarum arbores, id est, ad Euangelij gratiam transijt. Et bene post acceptum Decalogum septuplus prædicatorum numerus constituitur, quia per septiformem sancti spiritus gratiam omne mandatum diuinæ legis impletur. Nec immeritò planè prædicatores Crucis, palmarum videntur nomine figurari, dum & ipsa Crux iurè dicenda sit palma? quia in ea scilicet facta est de prostrato mundi hoste victoria, sicut de ipsa Cruce sponsum ad sponsam; Dixi, inquit, ascendam in palmam, apprehendam fructus eius, & erunt vbera tua sicut botri vineæ, & odores tui sicut malorum, guttur tuum sicut vinum optimum. Fructus nempe Crucis, omnes electi sunt.
- Ascendit igitur Dominus palmam, & apprehendit fructus eius? quia mox vt in Cruce pro nostra salute pependit, omnes electos ad semetipsum per amoris desiderium traxit. Et tunc sancta Ecclesia per duorum testamentorum vbera, spiritualis cœpit lætitiæ vina diffundere, atque odorem celestis concupiscentiæ naribus humanarum mentium inspirare, vt incitata ad obsequendum mens nostra, sibi gratulans dicat: Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Quod profectò & petra illa Horeb in Raphidim, fati expresse denunciat, quam virga Moyses, Domino

mino iubente, percussit, & aquas elicit. Hanc sanè petram Christi tenuisse figuram & Apostolus testatur, cum dicit: Bibebant autem de spiritali conseqente eos petra? Petra autem erat Christus. Huic itaque petrae lignum Crucis accessit, & mox tanquam aqua profluentis inundantiam, sancti Spiritus larga dona profudit. Ad quas nimirum hauriendas aquas omnes sitientes inuitat ipse, cum dicit: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, & de ventre eius fluent aqua viua. Hoc autem (inquit Euangelista) dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

Sed quid in reliquis diutius immoramur? dum constet esse perspicuum, quod ipsa tabula, qua Dei digito scripta sunt, Crucis Dominicae praetulerint sacramentum? Decem nanque praeccepta in eis scripta sunt, & denarius numerus per X literam, qua Crucis exprimit speciem, designatur. In hac sanè litera, qua denarium in se continet numerum, sic vnus apex à summo in imum per obliquum ducitur, vt alter quoque non dispar per transfuersam lineam, productis vtrinq; brachijs, compingatur. Et sic apicis vtriusque facta complexio, non solum exteriorem Crucis praetendit imaginem, sed & mysticam eius quandam videtur indicare virtutem. Dicit enim Dominus: Non veni soluere legem, sed adimplere.

Per Crucis itaque sacramentum, praeccepta veteris instrumenti Euangelicae gratia copulauit, & (vt ita loquar) duo testamenta velut vnus doctrinae corpus effecit. Et primò quidem data sunt tabulae, sed protinus sunt, populo prauaricante, effractae? secundò verò dantur tabulae, sed perpetuò permansurae. Planè priores tabulae praescae legis tenuere figuram, qua à sui cultus obsequio erat postmodum defectura. Postea verò dantur tabulae, sed non franguntur? quia noui testamenti gratia, qua per Crucis est solidata mysterium, nullum nouit habere defectum. Porro autem nec arca illa veteris testamenti, beata Crucis credenda est caruisse thesauris. Crucis nanque incomparabiles diuitias occultabat, quia & Crucis iam per cuncta figurarum suarum atque anigmatum mysteria militabat. Eius quippe extunc iam erat ministra? imago scilicet veritatis, & initium plenitudinis. Arca scilicet, sancta erat Ecclesia. Tria verò continebantur in arca, duae videlicet lapideae tabulae, qua profectò duorum testamentorum innuunt perpetuam firmitatem, quas etiam Crucis in se mysterium continere supra docuimus. Vina quoque aurea, habens manna. Haec profectò puram atque syniceram carnem Redemptoris exprimit, qua proculdubio dulcedinem perpetua diuinitatis includit. Quae dulcedo extunc in palato nostrarum mentium sapuit, ex quo miles pendentes in Cruce Domini latus aperuit, cum botrus videlicet expressus est, qui dum calcaretur, torcular caleauit solus. Tertio in arca fuit virga Aaron, qua post ariditatem floruit. Quae nimirum quid aliud significat, nisi summi verique Pontificis nostri illud salutare vexillum, immortalis memoriae semper viriditate floridum, & exuberantium fructuum fertilitate saecundum? Crux enim semper viret in spe, floret in fide, fructificat in charitate. Et postquam à terreno caespite praecisa est, frondet? quia quisquis per amorem Crucis à terrenis desiderijs ipsam mentis radicem praecidit, ad hereditatem immarcescibilem capessendam, & semper virentia aeternae vitae pascua conualescit.

Verum quid amplius de laude beatae Crucis edisseram? quandoquidem omnia illa sacrificia, qua sub legalium caeremoniarum ritu offerri iubentur, ad hoc vnum singulare verumque sacrificium, quod in ara Crucis oblatum est, referantur? Per vitulum nanque, qui de armento offerri praecipitur, Redemptor noster, qui de Patriarcharum descendit progenie, figuratur. Hic nimirum aratro Crucis suae terram carnis nostrae perdomuit, & ex Spiritus sancti semine virtutum nos fruge ditauit. Hic vitulus sine macula non in tabernaculo, sed ante ostium eius à filijs Aaron offerebatur? quia & Dominus, qui sine peccato est, sub Anna & Caipha extra portam est crucifixus. Ipse agnus, quia mundi peccata deterfit. Ipse haedus, quia authorem peccati diabolum Crucis gladio iugulauit. Ipse columba, in cuius nimirum specie Spiritus sanctus super eum ad Iordanis fluentem descendit. Ipse etiam turtur, quia perpetuae castitatis author existit, sicut sibi à sponsa dicitur; Speciosae genae tuae sicut turris. Eandem porro viuificae Crucis hostiam designabat & vitula illa rufa, qua aetate quidem integra, sed iugi esse iubetur ignara. Rufa nimirum vitula, caro est Saluatoris, rosea scilicet sanguine passionis. Perfecit quidem aetatis Dominus ad passionem venit, sed eius collum iugum peccati cuiuslibet non attriuit. Qui vitulam offerunt, immundi sunt? & qui Christum crucifigunt, vnde mundus abluitur, ipsi damnabiliter inquinantur. Qui verò cinerem colligens extra castra proijcit, mundus est? quia quicumque Cru-

cis Dominicæ passionisque mysterium per mundi latitudinem prædicant, & peccatorum se contagio per ædificationis fraternæ ministerium purgant.

Sed quibusdam fortasse displiceat, quòd nos ad laudem Crucis tot sacri eloquij exempla congerimus, & velut instructam instrumenti veteris aciem huic regio vexillo prorsus intentam parere monstramus. Quibus certè quid aliud dicendum est, nisi quod Apostolus perhibet, dicens: Verbum Crucis pereuntibus quid est? stultitia est, his autem, qui salui sunt, id est, nobis, virtus Dei est? Quicquid enim de Crucis laude differimus, in eius non ambigitur redundare præconium, qui Crucis illustravit propria morte vexillum.

Per hæc itaque, fratres mei, quæ dicta sunt, liquidò colligere possumus, quia hoc cælestis victoriæ signum, per quod mundus erat de captiuitatis antiquæ vinculis absolendus, ab ipso mundi principio patres adorant, Prophetæ prænunciant, omnesque sacramentorum scripturarum paginæ præfigurant. Quippe quod nos adoramus in munere, illi iam venerantur in fide. Et quod apud illos erat quibusdam ænigmatibus figuratum, nos per Mediatoris gratiam iam videmus implerum: vt quod illi * præfagabantur per Conditoris nostri pia clementia, ô prædicanda singularis nostri Redemptoris humilitas. Atrocissimæ mortis subire dignatus est pœnam, vt nos prouheret ad coronam? Turpissimum Crucis elegit propria voluntate supplicium, vt nos de seruitutis iugo sublimaret ad regnum. Maledici non respuit, vt nos de maledicto legis absolueret? Probrosam mortem pertulit, vt nos ab æternæ mortis opprobrio liberaret. Vnde & Apostolus: Christus, inquit, nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum; quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno? vt in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

Quia ergo, fratres mei, seruitutis iugo soluti, benedictionem Abrahæ in Christo iam sumus adepti, quid restat, nisi vt ea, quæ gratia præueniente percepimus, etiam per vitæ meritum Redemptoris nostri dona seruemus; ne qui per baptismum in Christo renascimur, secundum veterem rursus hominem viuentes, ad damnationis eius sententiam reuocemur? Nam & hodiè in Ecclesia illud Dauid canimus; Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Consideranda nempe sententia, quia non dicitur: Maledicti, qui non renascuntur in sacramentis tuis? sed, Qui declinant à mandatis tuis; quia videlicet non solum illi maledictionis nexibus sunt obnoxii, quos in Christo aqua baptismatis non regenerat? sed illi etiam, quorum prauitas à rectitudine mandatorum Dei per vitiorum abrupta declinat. Quid ergo prodest, quia de vinculis quis vetustæ maledictionis absoluitur, si per vitam reprobam eisdem vinculis denuò retrudatur? Nam & Apostolus ait; Qui non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, * & maranatha. Vbi æquè notandum, quia non dicit, Qui non renascitur in Dominum nostrum Iesum Christum? sed, Qui non amat? vt etiam si baptismo probetur quis in Christo renatus, si non sit etiam ex conuersatione commortuus, nequaquam sit à maledictionis omninò vinculis absolutus. Si enim (iuxta Apostolum) complantati sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Et rursus; Si compatimur, & conregnabimus? si commorimur, & conuiuemus. Sed quis ille est, qui non amat Christum? Quis enim nostrum, si de Christi dilectione consulitur? non protinùs constanter, immò promptissimè se Christum diligere fateatur? Verùm ille non amat Christum, qui non amat Crucem Christi. Et qui sunt, qui Christi Crucem non amant? Audi Paulum, manifesta eos voce notantem? Multi, inquit, ambulant, quos sæpè dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimici Crucis Christi; quorum finis interitus, quorum deus, venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. Loquatur & Iacobus; Qui amicus, ait, est huius sæculi, inimicus Dei constituitur.

Quisquis ergo desiderat ab omni vinculo maledictionis absolui, & plenam nouæ gratiæ benedictionem consequi; Crucem diligat, ex qua videlicet omnis plenitudo benedictionis emanat. Per Crucem se Dei mandatis adstringat? Per Crucem effrænis carnis incentiua cohibeat? Sicut enim consentiendo carni, sententiam maledictionis incurrimus? sic refrænando carnem, benedictionis gratiam promeremur. Ex torculari nanque Crucis, largissima benedictionis vnda profluxit; quæ maledictionis antiquæ virus omne deterfit. Inde nimirum stillicidia charismatum cælestium proruperunt; quæ ariditatem humanarum mentium salubriter irrigant, omniumque virtutum

1. Cor. 1.

Charitas Christi erga nos.

Galat. 3.

Deut. 21.

Gratia Dei vt conferuanda.

Psalm. 118.

1. Cor. 16.

Rom. 6.

1. Tim. 2.

Philip. 3.

Iacob. 3.

Carnis castigatio qd conferat.

virtutum felici fruge fecundant. Hæc est enim nubes illa, quæ Eliæ sub vestigio homi-
 nis in tempore siccitatis apparuit; & mox inundantis pluviæ copia abundanter erupit.
 Sic enim scriptura commemorat; Ecce, inquit, nubecula parua quasi vestigium homi-
 nis ascendebat de mari. Quia enim non quasi homo, sed quasi vestigium hominis as-
 cendisse dicitur; rectè per hoc Crux, quæ membris est aptata Dominicis, designatur.
 Et bene Crux vestigium hominis dicitur, quia per eam Deus homo transitum fecit,
 cum ad Patrem rediit; sicut per Iohannem dicitur: Sciens Iesus quia venit eius hora, vt
 transeat ex hoc mundo ad Patrem. Pascha quippe, transitus dicitur. Et hic transitus
 per Crucem factus est; sicut dicit Apostolus; Pascha nostrum immolatus est Christus.
 Sicut ergo per Virginem descendit ad nostra, sic per Crucem est reuersus ad propria.
 Quod congruenter expressit illud factum sub Elifæo miraculum. Nam cum iuxta Ior-
 danem ligna caderentur, repente securis cuiusdam, materiam succidentis, in aquam
 cecidit. Tunc Propheta lignum in aquam misit, & mox ferrum natauit; atque ad ma-
 nubrium rediit. Quid est autem securis, nisi sapientia Dei, operata per corpus? Quid
 ferrum, nisi diuinitas? Quid lignum, nisi humanitas? Et rectè corpus Christi lignum di-
 citur, quia in ligno pendit. Securis igitur iuxta Iordanem arbores succidebat; quia
 Dei sapientia iuxta fluidum mortalitatis nostræ decursum, dignata est impios Iudæos
 suæ prædicationis austeritate corripere; & velut infructuosas arbores à statu rigidæ su-
 perbiæ defecare. Vnde & Ioannes dicit; Iam securis ad radicem arborum posita est.
 Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Itaque
 dum ligna caduntur, ferrum in aquam de manubrio cecidit; quia dum syluestres Iu-
 dæorum mentes Veritas corripit, Diuinitas carnem deferens, ad inferni profunda de-
 scendit. Sed lignum in aquam mittitur, & ferrum redit; quia corpus Domini, quod in
 ligno penderat, in sepulcro ponitur; deinde ex profundis inferi spiritu redeunte
 surrexit.

Vnde notandum est, fratres mei, & diligentissimè perpendendum; quia ipse Re-
 demptor noster antè per Crucem transiit; & sic humanitatem suam in paternæ dex-
 teræ gloriam sublimauit. Exemplum quippe nobis exhibuit; vt vnde caput præcessisse
 cognoscitur; per eandem viam & membra subsequenter gradiantur. Præferimus igitur
 Crucem in fronte, sed eandem Crucem multo salubrius recondamus in corde. In
 vtroque poste sanguinem percussor angelus videat; vt exclusus euadat, non peremp-
 tus irrumpat. Nec sibi quispiam de solo signo Crucis applaudat, si veritatem Crucis in
 operibus non exhibeat? Crux nempe ille in suis moribus signanter expresserat; qui
 dicebat; Ego enim stigmata Iesu in corpore meo porto.

Mundantes igitur nosmetipsos, charissimi, ab omni inquinamento carnis & spi-
 ritus, accingamur aduersantium vitiorum impetus frangere; carnalis illecebræ passio-
 nibus obuiare, piè proximorum necessitatibus condescendere; illas etiam contu-
 melias, seruata charitate, perferre. Sit mens nostra ab omni terrenæ cupiditatis pon-
 dere libera; vt sancti desiderij librata pennis; ima iam deserat, atque ad authorem suum
 rediens, in eius amore suauiter requiescat. Fastidio nobis sint cuncta, quæ cernimus.
 Ad illa verò, quæ credimus; continui laboris instantia festinemus. Hæc profectò Crux
 est, quam moribus & actibus nostris debemus imprimere. Hæc est, quam iubemur
 quotidie post Dominum baiulare. Qui hanc portat, passioni Redemptoris sui verè
 communicat. Hoc signum oues ab hœdis in extremo examine segregat; & Iudex,
 qui reprobos nescit; hunc in suis characterem recognoscit. Quibus autem im-
 pressum propriæ mortis stigma considerat, mox ad æternæ vitæ præmia
 gratus remunerator inuitat. Venite, inquit, benedicti Patris
 mei, percipite regnum. Cum quo ipse viuitt & re-
 gnat per omnia secula seculo-
 rum, Amen.

M A R-

MARTYRIUM ILLVSTRE ALEXANDRI PA-
PAE, ET EVENTII ATQVE THEODVLI PRESBYTERO-
rum. Item Quirini & aliorum. Habetur autem in vetustis MS. codicibus, &
adstipulantur ei antiquissima Martyrologia. Stylum passim
mutauit nonnihil F. Laurentius Surius,
sed modicè tantùm.

3. Maij.

Hermes Præ-
fectus Urbis
credit cum
alijs multis.

Præclara
vox eius, &
egregius
mundi con-
tempus.

Matth. 27.
Luc. 23.

VINTO loco à B. Petro Apostolo Romaniæ Urbis cathedram obtinuit Alexander, sanctitate incomparabilis, ætate quidem iuuenis, sed fide canus. Totius autem populi affectum & benevolentiam illi gratia diuina conciliârat, ita vt & Senatorum maximam partem conuerterit ad Dominum; & Præfectum quoque Urbis Hermen cum vxore, forore & filijs baptizârit, & cum ijs pariter 1250. seruos eius, eorumque vxores & filios: quos quidem Hermes in die sancto Paschæ prius libertate donatos; ita demum curauit baptizari, baptizatisque multa est dona largitus. Cùm autem hæc ad Traianum principem perlata fuissent; misit is Aurelianum Comitem vtriusque militiæ à Seleuciâ; vt Christianos omnes interficeret. Unde nutu Dei eodem anno mortuus est Traianus. Vbi autem ad Urbem accessit Aurelianus; vniuersus Senatus non minus ei obsecutus est; atque ipsi principi Traiano. Adiêrunt autem illum templorum pontifices, & ea, quæ gesta erant, inuidiosè criminantes; ad eò eius animum iracundia inflammârunt; vt & Hermen Præfectum in vincula conijci, & Alexandrum Papam in carcerem abduci iusserit. Inde verò orta est grandis in populo Romano seditio, quibusdam clamantibus, Viuus ardeat Alexander; alijs vociferantibus, Hermes debet flammis exuri, qui tot hominum millia à deorum cultu auertit, docuitque templa nostra vitare, & deos nostros confringere.

Cùm autem Hermes Præfectus apud Quirinum tribunum haberetur in vinculis, dixit ei Quirinus: Quæ ratio est, vir illustris, vt vice sacra iudicans, non solum ad istam iniuriam te redigi velis, verum etiam Præfecturæ honore abdicato, vinculis tanquam priuatum onerari æquanimiter feras? Sanctus Hermes ait; Ego Præfecturam non amisi, sed mutauit. Nam terrena dignitas à terrenis hominibus tollitur & mutatur; dignitas verò caelestis; æterna sublimitate subsistit. Dicit ei Quirinus; Miror te prudentem virum ad tantam stultitiam deuolutum, vt credas te extra hanc vitam aliquid habiturum; cùm humana corpora vsque ad eò in puluerem redigantur, vt ossa ipsa vix perdurent. Hermes ait; Et ego ante hos annos ridebam hæc omnia; & solam hanc mortalem atque carnalem vitam esse putabam; eamque in precio habendam existimabam. Dixit Quirinus; Certiorem me, quæso, effice aliam esse vitam post hanc, vt rectè te credidisse cognoscam. Hermes dixit; Sanctus Alexander episcopus, qui habetur in vinculis, hæc me docuit. His auditis, Quirinus cœpit maledicere Alexandro, aitque; Domine mi, vir illustris, redi ad sanitatem; recipe Præfecturam, recipe patrimonium & familiam & ornamenta domus tuæ. Hac enim causâ misit me dominus meus Aurelianus, Comes vtriusque militiæ; vt si sacrificare dijs velis, maneat tibi Præfectura; possisque te vlcisci de inimicis tuis, qui insultant casibus tuis. Hermes dixit; Non me permisisti tibi explicare, quod ex me audire voluisti. Respondit Quirinus; Ego ex te scire volebam, num rectè credidisses; & tu mihi nominasti hominem maleficum, quem ego in vinculis habeo in imo carcere; cuius scelerati hominis, qui te euertit, cùm ex te nomen audiuissem, te amplius audire non sustinui. Video enim te instar rustici cuiusdam ab illo indutum; qui & te & se decepit, homo miserimus; in vinculis & tenebris constitutus, atque pro suis sceleribus forsitan flammis exurendus. Sed si quid tamen potest, liberet & te & se. Hermes dixit; Domino meo Iesu Christo in cruce pendenti Iudæi insultantes dicebant; Si potest, descendat nunc de Cruce; & credimus ei. Ille autem si non abominatus esset eorum pectora, perfidiæ squalore plena; vidissetque ex animo illos velle credere, sine dubio descendisset. Et tu igitur si vera loqueris, abi ad eum, & dicito illi; Si vis, vt credam te verum esse Dei præconem, & verum Deum esse quem colis; aut te apud Hermen inueniam, aut Hermen apud te; & omnia quæcunque dixeris mihi, credam; ait Quirinus; Iam quidem super illum & te vincula triplica-

bo,

bo; dicamque ei; vt inueniam eum apud te hora cœnandi. Et si hoc efficere poterit vel tota nocte, credam quod & me possit edocere.

Cum ergo abiisset Quirinus, & hæc indicasset Alexandro; custodesque & seras triplicasset, S. Alexander in preces incubuit, dicēs; Domine Iesu Christe, qui me in cathedra Apostoli tui Petri sedere voluisti, presta, vt salua passione, veniat ad me angelus tuus; qui me hodie vespertido tempore perducat ad famulum tuum Hermen; & iterum matutino huc reuocet, nemine sciente, donec ego huc reuersus sim. Primo igitur noctis silentio adfuit puer, faculam ardentem ferens in carcerem, dixitque S. Alexandro; Sequere me. At ille respondit; Viuit Dominus meus Iesus Christus? nisi flexeris mecum genua, & orationem Domini Iesu dixeris, non sequar te. Puer autem, qui videbatur non amplius quàm quinque annorum; flexis genibus orauit dimidia ferè hora; surgensque dixit orationem Dominicam. Deinde apprehensâ manu dextera S. Alexandri, duxit eum ad fenestram, quæ erat clausa; eamque ceu ostium aperiens; cum illo exiit ad Hermen; in ædibus Quirini intra clausum cubiculum manentem. Postea autem eò adueniens Quirinus, eosque inueniens simul extensis manibus orantes; facemque ardentem conspiciens; terrore correptus est. Cum verò illi viderent eum propè amentem, dixerunt ei; Quandoquidem ita apud te cõstitueras, vt si nos, qui corporibus quidem separati, animis autem coniuncti eramus, etiam corporibus coniunctos cerneres, fidem amplectereris? iam crede; quia vides nos. Sed ne fortè putes, ea causa nos tibi à vinculis absolutos ostēdisse, vt possimus euadere, manè rursus nos vinculos inuenies? Tu enim liberationis causa id fecimus, vt credas Christum Dei filium, verum esse Deum, qui etiam exaudiuit in se credentes; & tibi quoque prestabit, quicquid ab eo precatus eris. Dicit ei Quirinus; Istuc verò efficere potuerunt etiam artes magicæ. Respondit Hermes; Num voluntate nostra perripimus carceres? Tu te crediturum dixisti; si nos pariter videres in eodem loco? Ecce vides nos; quibus custodes triplicasti. Crede igitur; Nam & ipse Dominus noster Iesus Christus beneficijs conferendis sese manifestauit, cum illuminaret cæcos, mundaret leprosos, curaret paralyticos, purgaret demoniacos; mortuos excitaret. Denique hinc ad eò factum est; vt ego huic sancto Papæ Alexandro crederem.

Cum enim vnicus mihi esset filius, isque nimio languore vexaretur, cum adhuc literarum studijs incumberet, à me in Capitolium ductus est & à matre sua; vbi cum dijs omnibus sacrificasset, & pontificibus munera elargiti essemus; ille nihilo minus mortuus est. Inrepante autem me eius nutrice atque dicente, Tu si ad limina S. Petri duxisses eum, & Christo credidisses, hodie filium tuum haberes incolumem? ego illi respondi; Tu ipsa cæca es & minimè curata? quo ergo pacto filium meum mihi sanum restitues? Illa ait; Si ante hos annos quinque, quibus cæca sum, credidisset Christo, restituti mihi essent oculi mei. Cui ego; Vade, inquam, & crede; & si tibi oculos aperuerit Alexander, credam quod & meum mihi possit vnicum filium restituere. Abijt illa circa horam tertiam, & ecce hora diei sexta reuersa est ad me sana, imponensque humeris suis mortuum filium meum, ita cœpit currere, vt eam iuuenes vix assequerentur. Et cum ad Alexandrum hunc venisset; iactauit puerum ad pedes eius, dicens; Domine, redeat cecitas ad me; modò iste reuiuifcat. Ait autem Alexander; Sic Christus hunc excitabit; vt tibi semel reformatos non auferat oculos. Cum autem facta oratione ipse per se veniens redidisset mihi filium meum viuum & incolumem; abieci me ad pedes eius, rogans; vt me faceret Christianum. Et sic ego credidi Christo, filioque meo tutorem institui, omneque ei contuli matrimonium illius; quædam etiam de meis bonis addidi; cætera verò seruis meis, qui vnà mecum facti sunt Christiani, simul cum libertate donauit; quicquid autè reliquum fuit; pauperibus erogauit. Nunc planè expeditus, nec confiscationem timeo, nec offensionem hominis perituri reformido; credēs me partē habiturum cū illis, qui pro Christi nomine martyriū obierunt; & ad martyrii coronā peruenerunt.

His auditis; Quirinus dixit; Lucretur per vos Christus animam meam; sed hoc modo; Habeo filiam adultam, quam volo tradere viro; & illa quidem venusto est aspectu; sed collum eius struma circumdat. Hanc vos curate; & ego ei conferam facultates meas omnes; vobiscumque Christum confitebor. Dicit ei Alexander; Adducito eam ad me in carcerem; & tolle boas de collo meo, & impone ei, maneantque apud illam boas; & manè saluam illam inuenies. Ait ad eum Quirinus; Cum tu sis hinc in domo mea; quomodo te in carcere inueniam? Respondit ei Alexander; Festinus abi; nam qui me huc adduxit, prius quàm venias ad carcerem; me eò reducet. His dictis, egressus est Quirinus; & cum vellet apertū relinquere locum, in quo Hermes clausus tenebatur; di-

Angelus S.
Alexandri
e carcere
educit ad
ædes Quirini.

Mulier cæca videt.

Filius Patris
facti mortuus
excitatur

xit

Angelus re-
ducit Ale-
xandrum in
carcerem.

Luc. 23.

Oratio S.
Alexandri
ad inclusos
in carcere.

Iohan. 2.

Captiuos
credunt, &
baptizantur
cum Quiri-
no &c.

xit ei Alexander & Hermes; Claude more solito, sed cum nollet, coactus tandem clausit. Cum autem sibi inuicem vale dicerent & precarentur, puer ille cum face adfuit, apertaque fenestra, dixit Alexandro; Sequere me, sequentemque intra horam punctum reuocauit in carcerem; repositisque vinculis abscessit. Post horam vnam venit Quirinus ad custodes quatuor, quos ad vnam carceris cellam collocarat; & cum eos inuenisset vigilantes, & claustra omnia integra & obsignata, sicut ea reliquerat, ostium apertens, sanctum vidit Alexandrum. Itaque procidens ad pedes eius, clamauit, dicens; Quæso Domine; preceris pro me, ne ira Dei, cuius tu es Episcopus, in me concitetur. Respondit Alexander; Deus meus neminem vult perire, sed potius conuerti peccatores. Ita cum in cruce penderet, pro ijs, qui ipsum crucifixierant, deprecatus est. Ait verò Quirinus; Ecce ancilla tua, filia mea. Dicit ei Alexander; Quot homines in hoc carcere inclusi habentur? Respondit Quirinus; Fermè viginti. Ait Alexander; Perquire, num sint inter eos aliqui, qui pro Christi nomine patiantur. Abijt Quirinus; & mox renunciauit Alexandro teneri illic Euentium presbyterum, & Theodulum, qui diceretur ab Oriente venisse presbyter. Dicit ei Alexander; Propera, quæso, & cum honore eos ad me adducito. Interim tolle boias de collo meo, & impone in collum filie tuæ; Fecit ita Quirinus; & osculatus pedes S. Alexandri, dixit; Tuis manibus illi boias impone. Quod cum fecisset Alexander, vrgere coepit Quirinum, vt iret. Illo abeunte, ecce puer iterum cum facula subito apparuit, dixitque Balbina puella; Salua esto, & permane in virginitate; & ego efficiam, vt videas sponsum tuum, qui tui amore fudit sanguinem suum. Quibus dictis, disparuit.

Venit autem pater puellæ Quirinus cum Euentio & Theodulo; & cernens filiam suam sanam, ita exclamauit; Exi ab hac custodia Domine mi Alexander; ne forte te moras nectente, ignis lapsus è caelo, me consumat. Dicit ei Alexander; Si vis mihi prestare beneficium, hortare omnes, qui sunt in carcere, vt percepto baptismo, fiant Christiani. Respondit Quirinus; Vos Christiani, sancti estis; horum autem alij sunt effractores, alij adulteri, alij malefici, & diuersorum criminum rei. Sanctus Alexander ait; Propter peccatores Dei filius Dominus meus Iesus Christus è caelis descendit; & natus ex virgine, omnes vocat ad veniam. Noli ergo dubitare, sed cura, vt omnes veniant ad me. Tum verò Quirinus dixit omnibus clara voce; Quisquis vult, potest fieri Christianus; eique baptizato permittitur ire, quocunque libitum erit. Venerunt ergo omnes ad Alexandrum; & ille, Deo aperiente os eius, sic locutus est; Filioli, audite me; & credite. Deus, qui fecit caelum, terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, qui fulgura vibrat & tonat, qui occidit & viuificat, cui seruiunt sol & luna, & stelle, serenus aer & nubilus, itemque pluuia; is Deus filium misit è summo caelo, vt ex virgine nasceretur, qui nullum vnquam habuit nascendi initium. Hic verò ad fidem suam coepit inuitare omne genus humanum. Sed cum mortales duri & ferrei essent ad credendum, voluit miraculis eos permouere. Itaque cum in nuptijs vinum defecisset, aquam mutauit in vinum. Enunciauit verò etiam occultas hominum cogitationes; cæcis reformauit visum, mutis eloquium, claudis gressum, profligauit demones, curauit vexatos morbis, excitauit mortuos; ventis imperans sedauit tempestates, siccis mare calcauit vestigijs. Cum autem his visis plurimi in eum crederent, zelo perciti Pharisei & Iudæi, eum fecerunt crucifigi; Nec ille mori recusauit, cum id facile posset, vt mortis nostræ authorem diabolium captiuum abduceret. Mortuus autem, tertia surrexit die; & coram multis testibus in caelum ascendit; collata discipulis suis eadem miracula efficiendi facultate. Supremo verò mundi die venturus est ad iudicium; & bonis bona, malis mala redditurus. Vos igitur, si credidistis; date nomina vestra, vt possitis effici Christiani.

Cum autem omnes se credere affirmarent, præcepit Euentio & Theodulo, vt manus eis imponerent, facerentque eos catechumenos. Postea verò Quirinus cum Balbina filia & omni domo sua baptizatus est; & pariter alij omnes, qui erant in custodia. Baptizatis autem Quirinus vestes albas, easque nouas donauit; apertusque carcer, non multum visus est ab ecclesia discrepare. Tum verò commentariensis abijt ad Aurelianum; narravitque ei omnia, quæ gesta erant. Iratus Aurelianus; iussit ad se adduci Quirinum; dixitque ei; Ego te haud aliter atque filium dilexi; tu autem me irrisisti, deceptus ab Alexandro. Respondit Quirinus; Ego Christianus factus sum. Vis occidere, vis sustigare, vis incendere & ignibus concremare; aliud ego non ero. Quinetiam eos omnes, qui in carcere erant, curauit Christianos fieri; feci que eis copiam recedendi; sed noluerunt vsquam progredi. Sanctum quoque Papam Alexandrum & virum illu-
strem

strem Hermen rogavi, vt abscederent, & noluerunt: itaque omnes sunt in carcere, dicuntque qui pro iceleribus suis erant in eum coniecti. Si propter crimina nostra eramus mortem appetituri, atque perituri? quanto equius est pro Christi nos nomine hac vita priuari? Ego verò rogavi eos omnes, vt baptizarentur, & baptizatos candidis ijsque nouis indui vestibus. Nam & hoc religio Christiana exigit. Et ecce adstant omnes parati ad obeundum martyrium, perinde vt famelici ad escam inhiant. Tu igitur fac, quod tibi vitium erit. Ira autem inflammatus Aurelianus, iussit eius excindi linguam, ita dicens: Linguam tuam aufero, quod non es veritus tam confidenter tua mihi pandere secreta, vt te tacentem iubeam in euleo torqueri. Quirinus ait: Miser & infelix, confule animam tuam, ne aeterna te tormenta suscipiant. Cum igitur in euleo torqueretur Quirinus, & iniurijs Aureliani non cederet, iussit tyrannus manus & pedes eius amputari, atque ita denum capite plecti, & corpus eius canibus proijci. quod à Christianis raptum, humatum est via Appia in cœmeterio Prætextati.

Mos antiquissimus, baptizatos albis indui vestibus.

Quirinus capite plectitur.

Filia autem eius Balbina in sancta virginitate permansit, cui sæpè osculanti boias S. Alexandri, quibus curata fuerat, dixit Alexander: Desine has osculari boias: inquire autem domini mei Petri Apostoli vincula, & ea potius osculare. Albina his auditis, cum multo studio ac desiderio peruenit tandem ad illa vincula, ijsque inuentis, gratias egit Domino nostro Iesu Christo, prosternensque se in orationem, dixit: Benedictum sit nomen tuum omnipotens Deus, quod per famulum tuum Alexandrum mihi ancillæ tuæ thesaurum spiritalem indicasti: coepitque ea vincula cum multo tremore osculari, & gratias agere regi cælorum, deditque ea Theodoræ religiosissimæ foeminae, sorori S. Hermetis Præfeti vrbs, cuius ab Aureliano decollati corpus illa collegerat, & Salariæ vetere sepelierat non longè ab vrbe Roma V. Calendas Septembris. Porro beatissima virgo Balbina cum fiducia reuertens ad carcerem, B. Alexandri Papæ & sociorum eius coepit adherere vestigijs, vt pro ipsa Dominum deprecarentur, & suis eam colloquijs confirmarent.

Vide antiquitatis pietatè & religionem.

Eodem tempore ira percitus Aurelianus impijssimus, missis militibus suis, iussit Christianos omnes in carcere baptizatos duci ad mare, & naui vetustæ impositos atque in altum perductos, alligatis collo saxis, mergi in profundum. Abijt autem cum illis etiam Christi virgo Balbina, glorificans Deum. Deinde Aurelianus præcepit exhiberi sibi Alexandrum, dixitque ei: Ego hoc in primis à te requiro, vt mihi omnia scæta vestrae mysteria exponas, vt sciam, quam obrem pro Christo nescio quo, optetis potius occidi, quàm vinci. Sanctus Alexander dixit: Quod quaeris, sanctum est: nos autem non permittimur à Christo, sanctum dare canibus. Aurelianus ait: Ita ne canis ego sum?

Christiani multi in mare merguntur.

Sanctus Alexander respondit: Vtinam verò canis esses, nam, quod peius est, etiam canes deteriores. Canis enim propter malefacta non luit poenas ignis aeterni, sed semel mortuus, nihil vitæ reliquum habet. Homo autem ad Dei similitudinem factus, si per flagitia à Dei similitudine desectat, reus erit aeterni supplicij, quemadmodum apud te reus haberetur, si quis ausus sit imaginem tuam siue sculptam, siue fusam, siue pictam violare & conspurcare. Sed hoc interest, quod tu quidem, cum sis temporalis, temporarijs homines poenis afficis: Deus autem, cum sit aeternus, poenas aeternas in ignibus sempiternis à peccatoribus repetit. Aurelianus dixit: Si questionem meam non satisfeceris, noueris te verberibus atrectandum. Alexander ait: Quid ausu temerario hæc à me requiris Aureliane tyranne, quando ego præter regem meum, qui in cælis est, nullum alium timeo? Erras, si putas te non credendo, sed discutiendo, à Christianis posse erudi. Aurelianus dixit: Cesset iam artificiosa loquacitas. Non enim apud iudicem qualemcunque loqueris, sed apud eum, cuius potentiam totus orbis expertus est.

Matth. 7.

Alexander ait: Noli iactare potentiam tuam. Propè enim est, vt desinat esse potens, qui de sua potentia gloriatur. Aurelianus dixit: Ideo tibi permittitur adhuc loqui homo miserrime, quod vario tormentorum genere citò anima tibi extorquenda est. Alexander ait: Nihil nouum facturus es. Quis enim innoxius tuas euasit manus? Soli illi apud te viuunt, qui se negauerunt seruos esse Domini mei Iesu Christi: Ego autem, quia certus sum me nunquam negaturum Dominum meum, necesse erit, vt à te interficiar, sicut & Hermes vir sanctus, qui modò reuerà illustris est: & Quirinus, qui iam verè tribunus est: denique illi omnes, qui nuper illuminati, migrauerunt ad regna siderea. Aurelianus ait: Hoc est, quod abs te scire volo, quid tandem in causa sit, vt optatius tibi sit occidi, quàm superari. Alexander respondit: Iam dixi tibi, non licere sanctum dare canibus. Aurelianus ait: Num igitur canis ego sum? Facessant verba tua: iam enim præ-

stō sunt verbera. Alexander dixit; Ego non timeo verbera, quæ cum tempore transeunt, & celeriter finem accipiunt; illa autem tormenta aeterna ego timeo, quæ tu non formidas. Tunc iratus Aurelianus, iussit eum leuari in eculeo & torqueri, uti rectarique vngulis, & lampadibus inflammari. Cumq; diū id faceret, & ille nullam ederet vocem, dixit ei Aurelianus; Cur ita taces? Respondit Alexander; Quia orationis tempore homo Christianus cum Deo loquitur. Dicit ei Aurelianus; Responde ad ea, quæ ex te sciscitor, & iubebo cessari à verberibus. Alexander respondit; Stultissimè ego te reprehendo: non enim curo crudelitatem tuam. Aurelianus ait; Vide atatem tuam, quæ annum trigessimum non excedit? quare tam pulchram vis perdere iuventutem? Alexander dixit; Vtinam tu animam non perderes tuam.

* Seuera, Pendente autem in eculeo Alexandro, misit ad Aurelianium vxor eius * Seuerina, qui ei diceret; Consule tibi, & missum fac virum iustum Alexandrum, alioqui & tu mala morte periturus es, & me viduam relinques. Aurelianus ait; Amicus est cōiugis meæ; idcirco hæc pro eo verba facit; Iussit tamen deponi Alexandrum, & applicari Euentiū atq; Theodulum. Rogauit autem Alexandrum, qui nam illi essent. Alexander respondit ei; Ambo viri sancti, ambo presbyteri sunt. Admoro autem Euentio, dixit Aurelianus; Equis vocaris? Euentius respondit; Nomine carnalè Euentius dicor; spiritali autem Christianus sum. Dixit ei Aurelianus; Quando primū cœpisti esse Christianus?

S. Euentius grandævus. S. Euentius respondit; Ante annos septuaginta. Nam vndecimo ætatis anno baptizatus sum, vicesimo presbyter ordinatus sum. At nunc annum ago octogessimū primum; & secundus iam annus est, quod in carcere dego, & lætor in vinculis. Dicit ei Aurelianus; Consule senectuti tuæ; & nega Christum esse Deum tuum, & efficiam te amicū meū & diuitem & comitem. Euentius ait; Vbi est sensus tuus? vbi est mens tua? Putabam ego te sapere; sed cæco pectore es; nec potes videre quod Dei est. Itaque miser vel serō intellige te hominem esse mortalem, & age poenitentiam; & crede Christum Dei filium, verum esse Deum, vt possis ad eius misericordiam peruenire. Tum verò Aurelianus iussit, amoto Euentio, deduci ad se Theodulum, eique dixit; Tu ne es ille, qui iussu meo ducis pro nihilo? S. Theodulus respondit; Ego te ipsum quoque semper nihili pendo, quod sanctos Dei varijs supplicijs afficis. Quid enim peccauit Alexander, vt tot eum tormentis subijceres? Aurelianus dixit; Quali tu immunis sis. Theodulus ait; Credo, fretus Dei misericordia, me à consortio martyrij eius minimè separatum iri.

Alexander & Euentius mittuntur in furnum.

Dan. 3.

Psal. 16.

Occiduntur

Tunc Aurelianus præcepit furnum vehementer accendi, & Alexandrum atq; Euentium ad dorsum pariter colligatos, simul in ardentem furnum iactari? Theodulum verò sisti ad furnum, vt eorum fractus cruciatus, in dæmonum sacrificia consentiret. Porrò S. Alexander clamauit ad eum; Frater Theodule, festina? veni huc; & esto nobiscum. Nam quartus ille, qui inter tres Hebræos pueros apparuit, etiam nobis adest. Exiliens ergo in furnum Theodulus, gratias egit Deo, ita dicens; Igne nos examinasti, & non est inuenta in nobis iniquitas. Id cum nunciatum esset Aureliano; iratus ingemuit; & præ furore angi cœpit. Iussit autem Euentium & Theodulum decollari? Alexandrum autem per tota membra punctis creberrimis compungi; donec deficeret. Cumq; eis tanquam mortuis insultaret, repente facta est ad eum vox de cælo; Aureliane; his, quibus tu insultas, apertus est paradysus; tibi verò patet tartarus. His auditis, Aurelianus tremore corripitur, dicitq; Seuerine vxori; Venit ad me iuuenis quidam cum virga ferrea, eaq; ignita; iactansq; eam ad pedes meos, dixit; Habes Aureliane, quod egisti; atque ex eo tempore totus contremui, incidiq; in febres; & quid agam ignoro. Ora pro me domina Seuerina Deum tuum, vt ignoscat mihi. Seuerina respondit; Ego verò abibo; & per me ipsam illos sepeliā, ne mihi similiter accidat. Itaq; abiens, septimo milliaro ab vrbe Roma, via Numentana, in prædio suo Alexandrum & Euentium in vno condidit monumēto? Theodulum verò alibi sepeliuit. Porrò omnes Romani clerici & viri religiosi, qui ad sanctorum corporum exequias venerant, illic remanserunt. Seuerina autē festinans domū, inuenit Aurelianium mente alienatum; ardentemq; febribus; & mala omnia sibi imputantē. Cui dixit Seuerina; Noluisti audire me; iam malè peris, & me viduam relinquis. At ille mox reddidit spiritū, mandēs linguā suam? Seuerina autē induit se cilicio, & tādū iacuit ad limina sanctorū, quos ipsa sepelierat; donec ab Oriente venisset S. Sixtus Episcopus. A quo impetrauit, vt in eodem loco ordinaretur episcopus; qui omni die, quæ sunt sancta, martyribus celebraret. Itaq; locus ille habet proprium sacerdotem vsq; in hodiernū diem. Sanctorū aut horum natalis, est V. Nonas Maij; beati aut Hermetis martyris, V. Calend. Septēbris; ac per hoc benedictus Deus in secula seculorum,

Aurelianus malè perit.

Missa quotidiana.

rum, Amen. Hactenus ex MS. codice. Porro Damafus de hoc Pontifice Alexandro inter cetera scribit in Pontificali, eum constituisse aquam aspersionis cum sale benedici in habitaculis hominum: vnde constat, aquam sacram in Ecclesia usum esse antiquissimum.

Aque benedictæ v. sus percutus.

MARTYRIUM SS. ALEXANDRI ET ANTONINÆ

virginis, auctore Simeone Metaphraste.

VM esset temporibus illis persecutio, & multi fratres pro Christi pietate interfecti fuissent, post multos dies oblata est Festo Præsidi, homini omnis misericordiae experti, Christiana quaedam virgo, quæ Antonina vocabatur, è castello quodam, cui nomen erat Crodannum. Virgo autem illa honestam vitam egerat, quam & Christus ipse perfectam reddidit in perferendis pro pietate certaminibus, quò diabolum aduersarium expugnare posset. Cum enim virgo illa crudelissimè Præsidi Festo tradita fuisset, cœpit Festus ipse insidijs virginem aggredi, atque ita illum hortabatur: Domina Antonina, volo te virginem ita honestam & pudicam Dianæ sacerdotem constituere: quin etiam munera & honores tibi conferam, vt & domui meæ imperare possis.

3. Maij.

Veritate fatanz.

Illam cum diu tacuisset, vix tandem respondens: Quid, inquit, huiusmodi munera inania mihi largiri vis? At si tu, Feste, mearum diuitiarum particeps esse cupis, crede Domino meo Iesu Christo, & diuitias sempiternas consequeris. Tum Festus: Auertant hoc dii, vt tali Deo ipse credam, homini præsertim in cruce suffixo. Non ego, inquit Antonina, in cruce fixum, & sepultum fuisse inficior: sed eundem illum Deum fuisse confiteor, quippe qui tertia die resurrexit, & nunc sedet ad dexteram Patris sui, sicut scriptum est in psalmo centesimo nono: Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ad hæc Festus: Multæ istæ tuæ sermonum machinæ, inanes sunt. Cur non potius mihi obtemperas, & dijs sacrificas, vt multa libertate fruaris? Tum virgo illa respondit: Ego istiusmodi dijs sensu carentibus non sacrifico: daemones enim sunt, cum in lege Dei mei scriptum sit: Omnes dii gentium demonia, Dominus autem cælos fecit. At Festus: Tu ne deos nostros vocas demones? Maximè, inquit illa. quibus enim vis nulla inest, qui que non consistunt, hi non dii, sed demones sunt. His verbis Festus iratus, militibus dixit: Eius maxillas multis alapis verberate, vt paululum erubescat. Statimque hæc addidit: Per deos omnes, nisi edicto Imperatoris tu Antonina obtemperaueris, pessimis modis te verberatam, in lupanar mitti iubebo, ac sic igne te comburendam esse decernam. Interea liceat tibi tres dies cogitare, recuses ne facere, quod iubeo, an velis respicere, & dijs sacrificare. Hoc enim plures alij agere cœperunt, quod tu nunc audes: sed postea mutato consilio, dijs sacrificauerunt. Tum Antonina: Fac, inquit, quod vis, impie Tyranne.

Psal. 109.

Psal. 95.

Cæduntur Antoninæ maxillæ.

Tradita igitur quatuor militibus, lætanti animo, & vultu hilari in carcerem abiit. Tunc Præses carceris Præfectum clam ad se vocauit, & iussit, ne quid mali omninò ei faceret, sed potius illam admoneret, vt sententiam mutaret, & dijs sacrificaret: Difficiliter enim, inquit, Christianorum genus de sententia depelli potest. Præfectus igitur carceris cum virginem illam inclusisset, his verbis admonere eam cœpit: Antonina virgo honestissima, cur ita permanes in ista tua sententia? Cur non potius consilium mutas, & dijs sacrificas, vt salua esse possis? Illa verò nihil omninò respondebat, ita vt custos carceris secum dubitaret, quorsum hoc faceret. Tunc virgo, genibus in solo positis, nocte & die Deum precabatur. Cum verò tres dies præterissent, repente tonitru factum est tam magnum, vt claustra ipsius carceris perfracta sint, & fores patefactæ, magnumque lumen in carcere ipso effulserit, & vox hæc è cælo demissa sit: Surge Antonina, & cibum sume: panis & aqua particeps fias, & esto fortis, neque nefarium istum Præsidentem Festum timeas, quoniam ego tecum sum. Surrexit illa, cum diuinas preces cõpleuisset, & Amen addidisset: cumque panem & aquam, cibum & potum sumpsisset, somno se dedit.

Prudenter totam sedat precibus.

Postea verò, quàm dies illuxit, Præses pro tribunali sedens, dixit: Adducite sacrilegam illam sceminam, vt videamus, quæ nam sit eius sententia. Ducebant igitur illam milites, ante Festum Præsidentem sistendam. Tum beata virgo in cælum intuens: Gratiâs, inquit, ago tibi, Domine Deus meus, quòd in me voluntatem tuam exequaris: quæso, vt ne me derelinquas usque ad mortem. Tum vox è cælo venit, quæ dixit: Fac iter tuum

tuum, ego enim tecum sum. Cum verò eò venisset, ubi Festus sedebat, risit beata virgo Antonina. Quam cum Festus ridentem vidisset: Quid est, inquit, quòd risisti? Tum illa respondit: Dicam risus mei causam: prauidi solum istud tuum euertendum, ob idque te ipsum risi. Sensit Præses virginis contumeliam, & iussit illam flagellis verberari. Quæ cum mentis oculos in cælum erexisset: Gratias, inquit, ago tibi, Domine Deus meus, quòd dignatus sis facere, vt ego misera & peccatrix cum sanctis tuis sortem habeam, hunc autem nefarium, & sanguine foedatum celeriter ad inferos demittes, vt cognoscat inanes esse deos illos, in quibus spem suam collocauit.

Ducitur in lupanar.

Antonina habitu mutato exit e carcere.

Alexander flagellatur.

Antonina rufus verberatur.

Hæc cum humani sanguinis appetens Præses ille audisset, magis turbatus, dixit militibus: Scelestæ hæc & impura mulier non solum deos nostros ad iram prouocat, sed etiam nos contumelijs afficit. Quamobrem illam in lupanar intromittite, vt eius libido expleatur. Itaque milites in cellam quandam adduxerunt. Angelus autem Domini apparuit vni ex militibus, qui tertium & vigesimum annum agebat, atque Alexander appellabatur. Cui angelus ille: Alexander, inquit, loquere cum Præsede, & ingredi ad Antoninam, & indue illam chlamyde tua, vt exiens, à scelesto Præsede non agnoscat. Tum bonus ille Christi miles Præsidem adiit, & dixit: Iube me introire ad Antoninam: & si quidem illi persuasero, benè erit: sin minus, fac quod libet. Permisit Præses, & ait: Fac quicquid vis. Ingressus Alexander in eam cellam, in qua erat beata virgo, abiicit se ad eius pedes, & ait: Dei serua virgo Antonina, Dominus misit me ad te, vt nunciam tibi quæcunque ille mihi dixit, & quomodo seruari possis. Illa ea re perterrita, valdè timuit. Repentè verò lux magna circa illos effulsi, & vox hæc ad eos venit: Ne timeas, Antonina. qui enim te ad hunc statum vocauit, idem, cum sit ad modum benignus, & Alexandrum ipsum ad eiuſdem brauij conditionem vocauit. Quamobrem eius chlamyde te induas, & capite, vultuque in terram demisso, exeat isthinc, & sic à Præsede non cognosceris: ego enim te ita occultabo, vt ab eo agnosci non possis. Sumpsit igitur virgo Alexandri chlamydem, & illa caput suum inuoluit: cumque foràs progressa esset, manu annuens Præsidi: Fac, inquit, quod vis. Et velut dama quædam è laqueis liberata, iter suum hilaris effecit.

Præses verò cum existimaret Alexandrum esse, qui hæc diceret, missis quatuor militibus: Abite, inquit, & mulierè ipsa vtamini, vt vultis, eamque foràs educite, vt illam multa ignominia nos afficiamus. Milites igitur ingressi, vt turpitudinem aliquam virgini afferrent, eam non inuenerunt, sed solum Alexandrum. Qua re perculsi, dixerunt: Et ubi nam est illa? Et vnde nam tu hîc es? Illum itaque manu apprehensum, cum ad Præsidem duxissent: Hunc, inquiunt, solum intus inuenimus. Quem cum Festus vidisset, ea re percussus, sic Alexandrum est allocutus: Agè, miser atque infelix, dicas: Quomodo istud contra nos facere ausus es? Vbi nam est nefaria illa meretrix? Tu omninò eam viriasti, & idcirco chlamyde tua contactam dimisisti, quam & vxorem te ducturum promisisti. Sed non ita erit, non enim manus meas effugies. Cumque Alexander taceret, & Præses ipse diù secum cogitasset, iussit illum suspendi, & flagellis verberari.

Cum igitur verberaretur, ab eo quærebat Præses, ubi nam esset scelestæ illa mulier. Alexander verò nihil respondebat, sed cælum tantum intuebatur: demissaque vox est è cælo ad Præsidem, quæ ait: Scelerate Feste, cur innocentem hominem ita crucias? Qua voce audita, desijt Præses illum cruciare, & iussit è ligno detractum custo diri, tempusque præscripsit, quo daret operam, vt scelestæ illa mulier inueniretur. Cum verò dies quinque præterissent, Præses Alexandrum ad se accersitum interrogans: Quid nam, inquit, deliberasti? Tunc Alexander respondit: Quid nam aliud delibrem, foedissime & crudelissime Præses? Tum Festus: Vbi nam, inquit, est mulier, ad quam tu ingressus es? Ei autem Alexander: Nescio ubi illa sit. Adhuc illis loquentibus, Deus ipse Antoninæ virgini dixit: Esto fortis, & vade in eum locum, in quo sedet impius & sceleratus Præses. Venit illa, & stetit coram Præsede, ac dixit: Scelerate & impure Feste, quem quæris? An me ipsam? En præstò sum, vt potentiam tuam euertam.

Eam cum Festus vidisset, confuso & perturbato animo esse cœpit, missisque militibus, iussit eam suspendi & verberari, vt diligenter inquireret, num virgo esset, an corrupta. Illa verò cum verberaretur, vocem nullam emittebat. Cumque è ligno deposita esset, quæsiuit ab ea Præses, virgo ne esset, an corrupta. Tum illa: Scelerate & crudelis, nos tuæ scuitiæ & libidinis participes non sumus: nam Deus ipse sua misericordia me incorruptam seruauit. Tunc Festus in illam intuens, miratus est, & dixit: Cum igitur virgo sis, agè dijs sacrificia vnà cum Alexandro, & salui eritis. Tunc Alexander &

& virgo Antonina vocem hanc, tanquam ex vno ore prolatam, ediderunt: Non tales cruciatus isti tui, miser Feste, qui nos adducere possint, vt dijs istis vanis sacrificemus, in quibus vis nulla inest. At Præses: Amborum, inquit, summas manus abscindite. Illi verò generosi milites Christi manus extendentes, dixerunt: Antea nos tibi, scelerate & fœdissime homo, diximus, nullis tuis artibus fieri posse, vt piæ nostræ cogitationes expugnentur. *Quamobrem fac quicquid vis.*

Prolato igitur gladio, milites extremas manus amborum absciderunt. Illi verò factum non sentientes, diuinam gloriam concinebant, & ad Præsidentem conuersi: Sequissimè, inquit, & sceleratissime Feste, neque sic cruciatus, quos tibi nobis inferre libuit, sentimus. Te verò Deus ipse celeriter ad inferos detrudet, ineuitabilibus supplicijs puniendum. Tunc ira percitus Festus, quòd se contumeliosis verbis appellari audiisset, iussit profundam foueam parari, & ait: Suspendantur isti, & tandiù verberentur, quoad supplicium sentiant. *Quintiam foueam ingenti pyra compleri iussit, vt sancti illi martyres in ea comburentur.* Illi verò cum verberarentur, neque id sentirent, sed Dei gloriam celebrarent, iussit iniquus Præses faces accensas eorum lateribus admoueri. Tunc Alexander & Antonina voce magna clamabant: Nos, miser Feste, propter Christi pietatem hæc patimur, futurum credentes, vt post mortem nostram ab ipso mercedem recipiamus: te verò Deus celeriter perdet, quòd eius seruos ita crucias.

Furore percitus Festus: Accendite, inquit, in fouea pyram vehementissimè, vt isti celeriter in illam conijciantur. Fecerunt milites, quod iussu fuerant, & Festo id factum retulerunt. Tum ille immisericors Præses iussit militibus martyres ipsos pice illinire, & in pyram conijcere. Fecerunt ipsi quod Præses iusserat, & Alexandrum & Antoninam illuc coniecerunt. Iussit autè Præses & aridam picem supra pyram imponi, vt illi omnino comburentur, atq; vt ipsorum etiam ossa in cinerem redigi possent. Iussit deinde foueam ipsam obrui, dicens: Ne mulierculæ istorum ossa colligere possint, sicut mos est Christianis hominibus facere. Cum igitur Festus in ignem illos coniecisset, & foueam obruisset, rediit in domum suam: qui non ampliùs cibum aut potum sumpsit, sed mutus remansit. Spiritus enim malignus per angelos immisissus, vsque ad septimum diem eum cruciauit. Itaque post septem dies vehementissimis cruciatibus detentus, animam efflauit. Quo sepulcro, persecutio sedata est.

Martyrium autem compleuerunt sancti martyres Alexander & Antonina V. Nonas Maij, hora nona, die sabbato, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

VITA BREVIS S. IUVENALIS EPISCOPI NARNIENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETUR IN MS. codice, sed pbraſim mutauit F. Laur. Surius.

SANCTVS Iuuenalis arte medicus, dignitate presbyter fuit. Venit autem ex * Africa Romam ad illustrem quandam matronam, Philadelphiam nomine, quæ cum recepit in domum suam: cumq; didicisset eum virum sanctum, misit Narniam viros prudentes, qui explorarent, num illic essent homines Christiana religione initiati. Vbi autem percepit esse ibi Christianos etiam nobiles vtriusq; sexus, communicato cum illis consilio, sanctum Iuuenalem eius vrbs Episcopum curauit consecrandum. Ea fretus functione Iuuenalis, luculentis verbis palàm hortabatur ciues Narniensis, vt reiectis idolis, Christum sibi colendum sumerent: conditoque oratorio in honorem sancti Valentini Episcopi & martyris, sacrosancta illic peragebat mysteria, plurimosque conuertit ad Dominum & baptizauit.

Cum aliquando Ligures & Carporum familia multas oppugnarent vrbes, etiam Narniam obsidione vexarunt, quinto anno ordinationis S. Iuuenalis. At ille cum Christianis per muri circuitum ita psallebat: Fiant Domine viæ impiorum tenebræ & lubricum, & angelus tuus persequatur eos. Veniat illis saqueus, quem ignorant, & captio, quam occultauerunt, apprehendat eos. Et ecce repente nocte intempesta intonuit de cælo Dominus, & misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos, idque adeo, vt hostibus in fugam versis, vrbs liberata sit. Tum verò sanctus Episcopus in dicto ieiunio, diuina mysteria celebrauit.

Solebat vir sanctus habitare apud portam superiorem in turri quadam muro coherenti. In ea hodieque perdurat lectus eius, in quo somnum capiebat. Erat verò illi calix crystallinus, ex quo multi bibentes, sanati sunt à diuersis languoribus: & is quoque vsque in præsens illic asseruatur. Post annos septem in episcopatu exactos, spiritum Domino reddidit, sepultusque est ad portam superiorem via Flaminia. Quandoque vir Dei de seipso retulit, admonitum se in visione fuisse, vt pro nauigantibus deprecaretur, quod etiam fecit. Nauigabant verò trecenti viri in naui multis opibus onusta, qui ex Oriente venientes, ad portum quandam contendebant. Cumque tranquillo vterentur mari, media die extitit atra nox, saeuierunt venti, procellæ infumuerunt, parum à submersione abfuit naus, spes omnis viuendi erepta est. Mox illis apparuit angelus in effigie Iuuenalis Episcopi, stans super aquas. Illi autem viso eo exclamârunt: Si vir Dei es, libera nos. Orauit ergo manibus extensis, & naus ad portum opatum appulsa est. Rogabant verò, quisnam esset. Er ille: Sum, inquit, Iuuenalis Narniensis Episcopus. Gratiâs agatis Deo, qui liberauit vos. & hæc dicens, abscessit ab eis non parum admirantibus, Deumque collaudantibus. Postea cum sua negocia expediuissent, quadraginta viros cum magnis muneribus miserunt ad eum, qui intra biduum longissima maris spatia emensi, cum Narniam ingressi essent, compererunt illum obijisse diei suum. Accesserunt itaque ad sepulcrum eius, eoque tacto vnus ex eis quartana febre laborans, sanatus est: datis autem muneribus venerabili viro Maximino successori eius, rogârunt vt templum ei conderet. quod & factum est.

Abit in ca-
los.

Miraculû.

Aliud mira-
culum ad se-
pulturâ eius.

MARTYRIVM SANCTÆ VIRGINIS ET MARTYRIS PELAGIÆ TARSENSIS, EX SI- meone Metaphrasæ.

4. Maij.

Clino Epi-
scopus mul-
tos in fide
confirmat.

V M esset nuper à Diocletiano Imperatore per totum orbem terrarum Christianorû persecutio renouata, multi, ac ferè innumerabiles viri furorem Imperatoris extimescentes, ad montes ipsos aufugerunt. Verùm qui erant in fide stabiliiores, & Deum magis, quam homines metuebant, permanserunt in sanctis ecclesijs, Deum ipsum precantes, vt certamen pro Christo subeuntes victores fierent.

Eo tempore beatus & religiosus Episcopus, qui Clino dicebatur, baptizabat multos, ac singulos, qui supernæ vocationis brauium persequi volebant, hortationibus suis magis magisque excitabat. Eius autem fama per totum

Orientem celebrabatur. Postea & Tarsum urbem Ciliciæ, Episcopus ille se contulit, in qua vrbe multos baptizauit. Tertio autem die post beati eius viri in eam urbem aduentum, audiuit Imperator quicquid Episcopus ille faciebat, quodque multos à dijs ipsius auertens, proprio Deo adiungebat. Itaque vrbe portas claudi iussit, & eum virum comprehendit. Beatus verò Episcopus Clino, diuina reuelatione admonitus, exijt ex vrbe illa, nemine ipsum vidente. Cumque per totam urbem quæsitus, non inuentus fuisset, iratus Imperator omnibus illis, quos Episcopus Clino baptizauerat, iussit eos in carcere concludi. Erant enim multi, quos Dominus singulatim acceperat.

Virgo autem quadam nomine Pelagia, Dei timore admodum excellens, cuius pulchritudinem pro dignitate explicare non possumus, cum in ea vrbe habitaret, quæ supra dicta est, audiuit de Episcopi fuga, & ipsum videre cupijt. Eius virginis pulchritudinem & decoram speciem cum Diocletiani filius audiuisset, misit procuratores suos & multos milites, qui virgini persuaderent, vt se illi in matrimonium collocaret. Beata verò Pelagia, cum se Christi signo muniuisset, eos à se repellens: Desponsata, inquit, ego sum Dei filio. Rediêrunt illi, & quæ audierant, Imperatoris filio retulerunt: qui maximum furorem in eam concepit, sed tunc quidem tacuit, iracundiam in aliud tempus referuans. Sancta verò Pelagia ad matrem ingressa: Volo, inquit, mater, nutricem meam visere: illam enim iam diu non vidi. Nimirum volebat sancta illa virgo per nutricis occasionem, ad Episcopum illum diuinum hominem accedere. Audierat enim à quibusdam, quo loco ille tunc viueret.

S. Pelagia
recusat con-
iugium filij
Imperato-
ris.

At eius mater prauis dæmonis instinctu non cõcessit, quod filia petierat: sed omni-
no